

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discusser

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discusser", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discusser*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. XXXIV. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster01-shoot-idm140591136014400/facsimile.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discusser

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

risk overleveret folkefrihed og dens tillid til det enevældige kongestyre som den fornuftmæssige statsform; han står på omtrent samme standpunkt som Holberg, for hvem også den oplyste enevælde er idealet; men en i det moderne demokrati skolet tankegang kan ikke undgå at føle en vis sympati med de djærve sønderjydske bønder, hvis kirkelige selvstyre F. har så lidet tilovers for (III.17).

Iøvrigt må man ikke tro, at F. ukritisk deltager i datidens for os så stødende servile kongeforgudelse; tværtimod udtaler han sig på ikke få steder om kongemagten med en forbavsende frimodighed; det eneste sted, hvor han bruger overdrevne udtryk om en dansk konge, er i hans ovenfor anførte lovprisning af den afdøde Frederik 4., men selve denne lovprisning viser netop hans moralske mod overfor den herskende pietisme. Karakteristisk i så henseende er navnlig en discurs (III.9), hvori den bekendte Jakob Worms satirer og livsskæbne bringes på bane; nogle unge mennesker slutter sig til Worms klager over de dårlige embedsbesættelser; F. benægter ikke rigtigheden heraf, men forvarer sig dog forsigtigt mod at lægge fyrsten selv disse til last; og hele stykket udmærker sig ved sine frimodige ytringer mod kirkens og statens ledende mænd. I en anden discurs (II.31) drøfter han et med det foregående meget nærbeslægtet æmne, nemlig de mange underslæb, som embedsmændene gjorde sig skyldige i; F. tilråder, meget forstandigt, først og fremmest ordentlige lønninger og ikke sulteføde; den, der får offentlige penge mellem hænder, bør ved embeds-tiltrædelsen opgive beløbet af sin formue, medgift og gæld; desuden kræver han et strengt tilsyn og et op-

gør med staten, om ikke før, så ved vedkommendes død. Andensteds (I.7) håner han tidens spytslikkeri overfor de mægtige, der ofte nærmer sig det blasfemiske — en ytring som nutiden ikke har svært ved at underskrive blot ved flygtig gennemlæsning af nogle få af datidens æredigte, der dufter så stærkt af kongerøgelse at man får kvalme derved; F. forsømmer naturligvis ikke lejligheden til at fremhæve, at de gamle hedninger aldrig fornødrede sig så dybt, end ikke i den romerske kejsertid. Skarpest udtaler F. sig dog i en discurs om hoffernes tryllekrede (III.23); han fremhæver her, at overtroen er en god hjælpeske for det af hofferne udøvede trylleri, og forklarer (iøvrigt på en noget flad rationalistisk måde, jfr. ovenfor, s. XXVI) adskillige gamle beretninger om fyrsters forbindelse med overnaturlige magter ud fra dette synspunkt som tilsigtede bedragerier. Hofferne allierer sig gerne med præsterne for at skabe denne overtroens tryllering om fyrstemagten. Dette klinger næsten revolutionært, og ytringen fremtræder da heller ikke som Falsters egen, men lægges i munden på en anden.

Falsters holdning overfor adelen er ikke præget af synderlig velvilje. Ganske vist dedicerer han efter tidens skik værkets forskellige dele til adelige velyndere og lovpriser dem som videnskabens og åndslivets patroner; men de er for ham kun lysende undtagelser. Hans almindelige mening om adelens åndsdannelse ses af hans tale til adelsmændene om at sky studeringerne (I.23), der er fuld af vittig ironi over de unge adelige junkeres uvidenhed, lapseri og slette sæder; de gennemhegles grundigt for deres illitterære smag og deres sybaritisme. Også andensteds satiriseres skarpt over adelens »natural-